

STORTINGET

Innst. 264 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:140 S (2021–2022)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Sylvi Listhaug, Silje Hjemdal og Erlend Wiborg om løpende opptak til barnehageplasser

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for å sikre full barnehagedekning.
2. Stortinget ber regjeringen fremme sak om innføring av en lovbestemt ordning for kontinuerlig opptak ved barnehager i Norge. Rett til barnehageplass skal slå inn tidligst fra den tid barnet fyller ett år, eller fra foreldrepermisjonens slutt dersom denne tas ut i lengre tid.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Sigurd Myrvoll, Elise Waagen og Bente Irene Aaland, fra Høyre, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes og Tore Vamraak, fra Senterpartiet, Maren

Grøthe og Torleik Svelle, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati, fra Sosialistisk Venstreparti, Freddy André Øvstegård, fra Rødt, lederen Hege Bae Nyholt, og fra Venstre, Abid Raja, viser til representantforslaget.

Kunnskapsminister Tonje Brenna har uttalt seg om forslaget i brev 23. mars 2022. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen avholdt skriftlig høring med frist 5. april. Det kom inn fire høringsinnspill til komiteen.

Komiteen understreker at det er bred enighet om betydningen av full barnehagedekning og viktigheten av at alle barn får tilbud om plass i barnehage også framover. Komiteen ser at det kan være utfordringer for familier som ikke får plass til sine barn.

Komiteen mener at tidlig deltagelse i barnehagen er viktig for å styrke barnas språkutvikling og sosiale ferdigheter. Komiteen mener det er viktig at alle barnehagebarn har et godt og inkluderende leke- og læringsmiljø, og at barn som har behov for det, får hjelp tidlig.

Komiteen viser til at enkelte kommuner og barnehager har løpende barnehageopptak også i dag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at barnehagetilbudet har blitt gradvis og massivt bygget ut over hele landet siden barnehageforliket i 2003. Siden den gang har også retten til barnehageplass blitt utvidet. I 2021 hadde 93,4 pst. av alle barn mellom 1 og 5 år en barnehageplass.

Flertallet viser til at det er kommunene som har ansvaret for opptak til barnehagene. En del steder er det inntak i året. Noen steder er det også i praksis løpende opptak, fordi man har et overskudd av barnehage-

plasser. Likevel er det ikke i dag slik at det er løpende opptak av barn til barnehage.

Flertallet mener at det å sikre nok barnehageplasser til alle barn er en viktig del av likestillingspolitikken og en viktig del av det å få kvinner og menn tilbake i jobb etter endt fødselspermisjon.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet er samtidig av den oppfatning at det å innføre et nasjonalt pålagt løpende opptak til barnehage er et svært kostbart tiltak, som følgelig måtte blitt gjennomført på bekostning av andre viktige satsinger i barnehagesektoren. Disse medlemmer merker seg departementets beregninger, som viser at forslaget anslagsvis vil koste 6,6 mrd. kroner.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har varslet, og satt i gang, flere grep for å gjøre barnehagen mer tilgjengelig for alle. Fra 1. august 2022 reduserer regjeringen maksprisen i barnehage tilbake til 2005-nivå. Lavere makspris vil bedre familieøkonomien til vanlige folk i hele landet. For en familie med to barn kan prisreduksjonen bety 4 956 kroner mer å rutte med i året. Disse medlemmer mener at lavere makspris også kan bidra til bedre integrering for innvandrerfamilier. Nesten ett av fem barn med innvandrerbakgrunn går ikke i barnehage i dag. Med rimeligere og lettere tilgang til barnehage blir det lettere for foreldre både å sende barna i barnehagen og å delta i arbeidslivet.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har varslet at den vil forbedre de behovsprøvde ordningene for reduksjon i foreldrebetalingen og gjøre barnehagen gratis fra tredje barn i familier som har flere barn i barnehagen samtidig. Disse medlemmer viser til at regjeringen også skal erstatte kontantstøtten for barn over 18 måneder med en småbarnsstøtte for barn som venter på barnehageplass.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil fremheve barnehagen som en god og viktig arena for utvikling, læring, sosialisering, inkludering og integrering. Barn skal oppleve trygge og gode relasjoner til ansatte og andre barn, og de skal få utforske og oppdage nye sammenhenger gjennom lek i sin barnehagehverdag. Disse medlemmer ønsker at flere barn får tilbud om barnehageplass når de fyller ett år, eller når permisjonstiden er over. Det er viktig for barna, for den enkelte familie og for samfunnet.

Disse medlemmer er enig med forslagsstillerne i at dette er et viktig tema med stor betydning for familier og for samfunnet. Disse medlemmer viser til at det er ulike modeller i kommunene, der flere kommuner har løpende opptak eller flere opptak i løpet av året. Disse medlemmer mener det er viktig å legge til rette for at flere kommuner har fleksible opptak til barnehage, og det bør vurderes hvordan kommunenes og bar-

nehagens fleksibilitet og selvstyre kan videreutvikles for å sikre dette.

Disse medlemmer peker på at innføring av plikt til løpende barnehageopptak i hele landet vil få store budsjettmessige konsekvenser, og at et forslag som dette må vurderes i tråd med ordinær budsjettprosess.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet viser til den nylige undersøkelsen fra Nav hvor det kommer frem at nesten halvparten av mødre, og over ti prosent av fedre, tok ut ulønnet permisjon i 2021. Dette medlem viser til at mangelen på tilgjengelig barnehageplass ved endt permisjon er en viktig årsak til at mange foreldre må ta ut ulønnet permisjon. Dette medlem vil vise til frustrasjonen mange foreldre føler på dersom barnet deres blir født i «feil» måned, ettersom de da risikerer å måtte vente opptil et halvt år på barnehageplass, fordi de aller fleste kommuner har ett hovedopptak.

Dette medlem mener dagens barnehageopptak er en bremsekloss i likestillingen, ettersom det ofte er mor eller den med lavest inntekt som må ta ut ulønnet permisjon som følge av manglende barnehageplass, med de konsekvenser det får for manglende opptjening av sosiale rettigheter. Dette medlem mener derfor tiden er moden for å forbedre dagens barnehageopptak med en ordning som gir valgfrihet og forutsigbarhet for barnefamiliene. Med løpende opptak som skissert vil barnet ha rett til barnehageplass den dagen det fyller ett år. Dagens ordning, hvor man risikerer å gå flere måneder i ulønnet permisjon, er etter dette medlems syn med på å hindre at foreldre, og spesielt mor, kommer tilbake til arbeidslivet når de selv ønsker. Dette medlem vil også vise til de kommuner som har funnet mer fleksible ordninger med opptak til barnehage, deriblant Sola og Oslo. Dette medlem viser til representantforslag fra representanter fra Fremskrittspartiet om en mer fleksibel foreldrepermisjonsordning, som sammen med dette forslaget skal bidra til å gi mer makt og frihet der det hører hjemme, nemlig hos foreldrene.

Dette medlem mener forslaget vil gi positive samfunnsøkonomiske effekter ved at flere kommer ut i jobb, og dette bør være et tungtveiende argument for innføring av løpende opptak. Samtidig viser dette medlem til statsrådets uttalelse om at blant annet kontantstøtteutbetalinger vil reduseres dersom flere får barnehageplass når de trenger det.

Dette medlem mener det er nødvendig med gode finansieringsordninger som sørger for at barnehagene ikke lider økonomisk på grunn av innføring av løpende opptak. Det må gjøres endringer i finansiering slik at barnehagene, enten de er private eller kommunale, skal ha forutsigbare og trygge rammer. Dette medlem merker seg høringsinnspill fra Private Barnehagers

Landsforbund (PBL) om mulige måte å gjøre dette på, hvor de blant annet peker på at det er nødvendig at staten bidrar med samtidig finansiering til både kommunale og private barnehager. Dette medlem støtter også PBLs uttalelse om behovet for ordninger som gir barnehagene insentiv til å ta inn barn utenom ordinære opptak. Dette kan for eksempel være flere talletidspunkter for alle barnehager eller fortløpende innrapportering av endringer i barnetall.

Dette medlem mener at det uavhengig av om det oppnås flertall for dette forslaget, bør sees på ordninger som gir barnehager med kapasitet insentiver til å ta inn barn utenom ordinære opptak.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak om innføring av en lovbestemt ordning for kontinuerlig opptak ved barnehager i Norge. Rett til barnehageplass skal slå inn tidligst fra den tid barnet fyller ett år, eller fra foreldrepermisjonens slutt dersom denne tas ut i lengre tid.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for å sikre full barnehagedekning.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til insentivordninger til barnehager som tar inn barn utenom ordinære opptak.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ønsker på sikt å innføre løpende opptak til barnehageplasser, men disse medlemmer understreker at bemanningssituasjonen må utbedres før et eventuelt kontinuerlig opptak innføres. Disse medlemmer viser til høringsinnspillet fra Utdanningsforbundet, som understreker at Kunnskapsdepartementet har beregnet at en slik ordning vil koste 6,6 mrd. kroner, og at den vil kreve 25 000 nye barnehageplasser. I likhet med Utdanningsforbundet mener disse medlemmer det er feil bruk av ressurser å prioritere en kapasitetsøkning i sektoren før man får på plass grunnleggende strukturkvalitet. I dag er det mange steder utfordringer med nok bemanning, kompetanse og lederressurser, og disse medlemmer understreker at bemanningssituasjonen må løses først.

Disse medlemmer viser til at det ved skolestart frigjøres nærmere 60 000 barnehageplasser hvert år. Samtidig ligger antallet null- og ettåringer i barnehagen rett under 45 000. Et rullerende opptak vil bety at om lag 4 000 barn skal tilbys barnehagestart hver måned. Disse medlemmer vil understreke at forslaget vil innebære at barnehagene enten må oppbemannes og det må tilsettes flere barnehagelærere, eller at flere barne-

hageplasser vil stå tomme gjennom det meste av året. I en sektor som allerede oppleves å være alvorlig underbemannet, mener disse medlemmer derfor at bemanningssituasjonen må utbedres før et eventuelt kontinuerlig opptak innføres.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til representantforslag fra representanter fra Sosialistisk Venstreparti om tiltak for økt bemanning i skoler og barnehager, jf. Dokument 8:230 S (2021–2022), hvor det fremmes en rekke forslag for å styrke bemanningen i barnehagene.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at forslag 1 i representantforslaget er formulert slik at retten til barnehageplass inntreffer når barnet er ett år, eller når foreldrepermisjonen utløper, «dersom denne tas ut i lengre tid». Dette medlem mener at retten til barnehageplass bør inntreffe fra det tidspunktet foreldrepermisjonen utløper, uavhengig av om dette er før barnet fyller ett år eller ikke.

Dette medlem mener at folk må ha frihet til å velge å få barn når det passer dem, ikke når det passer staten. Vanlige familier har ikke råd til å gå to tredeler av året uten inntekt. Garantert barnehageplass rett etter endt foreldrepermisjon, uansett barnets alder, vil føre til at langt færre familier – og kvinner – tvinges ut i ulønnet permisjon. Dagens ordning er dårlig for barna, og den er dårlig for likestillingen. Forslaget om barnehageplassgaranti etter endt foreldrepermisjon innebærer at systemet tilpasses familiens behov og ikke motsatt. En slik garanti kan løse et hverdagsproblem for mange familier.

Dette medlem mener at innføring av barnehagegaranti fra foreldrepermisjonen er ferdig, fjerner et av de siste hindrene som gjør at noen barn holdes utenfor barnehage selv om foreldrene ønsker å benytte tilbudet. Dette vil også legge til rette for at alle familier kan ha begge foreldre i arbeid.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for å sikre full barnehagedekning

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til insentivordninger til barnehager som tar inn barn utenom ordinære opptak.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 3*

Stortinget ber regjeringen fremme sak om innføring av en lovbestemt ordning for kontinuerlig opptak ved barnehager i Norge. Rett til barnehageplass skal slå inn tidligst fra den tid barnet fyller ett år, eller fra foreldrepermisjonens slutt dersom denne tas ut i lengre tid.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:140 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Sylvi Listhaug, Silje Hjemdal og Erlend Wiborg om løpende opptak til barnehageplasser – vedtas ikke.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 26. april 2022

Hege Bae Nyholt

leder

Kari-Anne Jønnes

ordfører

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

22/1389-

23. mars 2022

Representantforslag 140 S (2021–2022) S (2021-2022) om løpende opptak til barnehageplasser

Barnehagesektoren i Norge har vært gjennom en stor utvikling siden barnehageforliket i 2003. Barnehageforliket innebar at alle familier som ønsket det, skulle få tilbud om barnehageplass. Forliket førte til omfattende utbygging av barnehagesektoren, og fra 1. januar 2009 var kapasiteten tilstrekkelig utbygd til at det ble mulig å innføre en rett til barnehageplass.

I dag følger retten til barnehageplass av barnehageloven § 16. Da retten ble innført hadde barn som fyller ett år senest innen utgangen august, rett til barnehageplass fra august samme år. I 2016 og 2017 ble retten ytterligere utvidet, slik at barn født i september, oktober eller november nå har rett til plass innen utgangen av måneden de fyller ett år. Kommunen eller en privat barnehage har anledning til å tilby barn plass i barnehage før den lovfestede retten inntre.

Etter lovendringen i 2016 ble den tidligere bestemmelsen om at kommunen minimum skal ha ett hovedopptak i året opphevet for å tydeliggjøre at det ikke gjelder et krav til at opptaket kun skjer gjennom en hovedopptaksordning. Det er opp til kommunen selv å organisere opptaket til barnehage, og de kan selv bestemme om de for eksempel ønsker ett hovedopptak i året, supplerende opptak, eller løpende opptak.

Bruken av barnehage har økt i takt med utbyggingen av sektoren. Den nyeste statistikken fra SSB viser at 93,4 prosent av alle barn mellom 1 år og 5 år hadde en barnehageplass i 2021. De siste årene har vi særlig sett en økning i bruk av barnehage blant de yngste barna. Denne økningen henger delvis sammen med utvidelsene av retten til plass. For ettåringene

er dekningsgraden i dag 79,1 prosent, en økning på nesten 10 prosentpoeng de siste ti årene.

Regjeringen arbeider for et mer tilgjengelig barnehage tilbud, slik at enda flere barn får mulighet til å benytte seg av en barnehageplass. Fra 1. august 2022 reduseres maksprisen til prisnivået fra barnehageforliket. Lavere makspris er imidlertid kun det første av flere grep vi vil ta for å gjøre barnehagen mer tilgjengelig. I Hurdalsplattformen har vi varslet at vi skal sette i gang med en gjennomgang og forbedring av moderasjonsordningene. Vi har også varslet at vi vil gjøre barnehagen gratis fra tredje barn i familier som har flere barn som går i barnehagen samtidig. Et annet virkemiddel for å øke barnehagedeltakelsen er å erstatte kontantstøtten for barn over 18 måneder med en småbarnsstøtte for barn som venter på barnehageplass. Regjeringen arbeider for tiden med forslag til hvordan en slik ordning kan innrettes.

Som representantene skriver, er mange foreldre nødt til å ta ut ulønnet permisjon i perioden de venter på en barnehageplass. Dette gjelder i hovedsak foreldre til barn født fra januar til juli og i desember, som ikke har rett til plass fra måneden barnet fyller ett år. Utvidet rett til plass kan være positivt både for foreldre som kan komme raskere tilbake til arbeid, og for barna som får mulighet til å begynne i barnehagen. Undersøkelsen Spørsmål til Barnehage-Norge 2019 (TFoU-rapport nr. 2020:1) viser at majoriteten av barnehagestyrerne ikke har opplevd utfordringer som følge av rettighetsutvidelsene i 2016 og 2017. Undersøkelsen viser også at mange kommuner allerede i dag har fleksible opptaksløsninger, med relativt mange barn som begynner i barnehagen i løpet av vårhalvåret. Videre oppgir flertallet av kommunene at de stiller seg positive til fremtidige rettighetsutvidelser. 44 prosent oppgir at de ønsker en utvidelse av plass til måneden barnet fyller ett år, mens 37 prosent ønsker utvidelser gjennom faste nasjonale opptak. Kun 8 prosent oppgir at de ikke ønsker flere rettighetsutvidelser.

Jeg må likevel understreke at en utvidelse av retten til plass fra fylte ett år for alle barn vil være et kostbart tiltak som må vurderes opp mot andre mulige satsinger på barnehagefeltet. Kunnskapsdepartementet anslår at å innføre rett til plass fra måneden barnet fyller ett år for alle barn som er født mellom januar og juni og i desember, samtidig som dagens rettighetsbestemmelser for barn født resten av året beholdes, vil koste om lag 6,6 milliarder kroner. I disse beregningene er det lagt til grunn at plassene som tas bruk fra vårhalvåret finansieres fra starten av barnehageåret i august. Videre er det tatt høyde for at flere barn i barnehage vil medføre en reduksjon i utgiftene til kontantstøtte.

Departementet anslår at en utvidelse av rett til plass fra fylte ett år vil føre til et behov for om lag 25 000 nye barnehageplasser. Fra den ovennevnte undersøkelsen vet vi at rettighetsutvidelser stiller krav til den pedagogiske virksomheten i barnehagene. I spørsmål til Barnehage-Norge 2019 oppgir 27 prosent av styrerne at de har opplevd utfordringer med organiseringen i barnehagene som følge av de forrige rettighetsutvidelsene. Blant områdene styrerne trekker frem som mest utfordrende er tilvenningsperioden, bemanning og stabilitet i barnegruppen. Denne typen utfordringer vil trolig oppleves som krevende å håndtere for

mange dersom retten til plass utvides slik at barn får rett til opptak gjennom hele barnehageåret. Det er derfor viktig å gjøre en grundig vurdering av hvordan en slik utvidelse vil kunne påvirke hverdagen i barnehagene.

Med hilsen

A handwritten signature in purple ink that reads "Tonje Brenna". The signature is written in a cursive, flowing style.

Tonje Brenna

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådets signatur

